

Büken, Gülay (2023). Sean R. Roberts, Uygur Savaşı Çin'in Müslüman Azınlığına Karşı Yürüttüğü İç Operasyon, İstanbul: Ötüken Neşriyat, 2023, *Uluslararası Uygur Araştırmaları Dergisi*, Sayı: 2023 /22, s. 114-119.

Sean R. Roberts, Uygur Savaşı Çin'in Müslüman Azınlığına Karşı Yürüttüğü İç Operasyon, İstanbul: Ötüken Neşriyat, 2023, 327 s.

[Kitap Tanıtımı / BookReview]

Gülay BÜKEN*

GelişTarihi: 30.10.2023

Kabul Tarihi: 04.12.2023

Görsel ve kültürel antropoloji alanlarında çalışmalar yürüten Sean R. Roberts 1990'da Doğu Türkistan'a yapmış olduğu ilk yolculuktan itibaren Uygurlar alanında çalışmalar yapmaktadır. Roberts'ın *Uygur Savaşı Çin'in Müslüman Azınlığına Karşı Yürüttüğü İç Operasyon* adlı kitabı, 2020 yılında Princeton University tarafından yayınlanmıştır. M. Bahadırhan Dinçaslan ve Uygur Türkleri üzerine çalışmaları olan Muhammed Akif Kalaycı'nın çevirisini yaptığı eser 2023'te Ötüken Neşriyat tarafından okuyucu ile buluşturulmuştur. Eser, yüksek lisans ve doktora çalışmaları, Uygurlarla yapılan söyleşiler, elde edilen belgeler ve videolardan hareketle hazırlanmış, uzun süreli kapsamlı bir çalışmadır.

1949'dan itibaren Çin baskısı ve esareti altında basın özgürlüğünden, insan haklarından uzak olan Doğu Türkistan ile ilgili yayınların Uygur Türklerinin asimilasyona, ayrımcılığa uğradığı ve bir milletin yok edilmesiyle ilgili Çin'in politikalarını içerirken Roberts'ın eseri, olayı "kültürel soykırım" ve "terörizm" tanımı ile Uygurların itibarsızlaştırıldığı bir bakış açısıyla diğer eserlerden farklılık göstermektedir.

Kitabın kapağında Çin askerlerinin barikadı önünde protestocu iki Uygur kadının bulunduğu bir fotoğrafa yer verilmiştir. Bu da Uygurların savaşını ve Çin'in kendileri üzerinde yürüttüğü operasyonu kabul etmediklerini göstermektedir.

*Yüksek Lisans Öğrencisi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, gulaybukenx@hotmail.com
Orcid: 0000-0001-7797-4055

Roberts'in eseri Uygur Savaşı, Türklerin ana vatanı olan topraklarda 1933 ve 1944'te devlet kurmuş, Çin işgalinin ardından her fırsatta bağımsızlığını kazanmak için savaş veren Uygur Türklerinin "terörizm" tanımı ile Çin'in işgalini meşrulaştırmaya çalışmasının haklı bir tutumu yansıtmadığı görüşüyle, Uygur Türklerinin savaşında "terörizm" kapsamına alınması için yeterli kanıtın olmadığını ve yerli halkın hakkı olanı istediği gerçeğine ışık tutacak niteliktedir.

Eserin başında "Çevirenin Notu" (10-11), "Takdim" (12-14), "Mukaddime" (15-21) yer almaktadır.

Roberts'in eseri "Giriş" bölümü dışında altı ana bölümden oluşmaktadır. Bölümler içerisinde birçok alt başlık bulunmaktadır. Bu yolla işlenen konuların sınıflandırılması yoluna gidilmiştir. Bu da eseri daha anlaşılır hale getirmektedir. Başlangıçta akademik dilin yoğun olarak kullanılmış olması biraz karmaşıklığa yol açmış olsa da okumaya devam edildikçe olaylar yerine oturmakta ve netleşmekte, konu daha anlaşılır hale gelmektedir. Altı ana bölümün ardından "Sonuç" bölümüne yer verilerek eser tamamlanmıştır.

Eser'in "Giriş" kısmında (23-46) çalışmanın çıkış noktasına değinilmiştir. Uygur Türklerinin kökeni, dili, kimliği, inancına yer verilen bu bölümde "terörist" ve "terörizm" kavramlarının çerçevesinin çizilmediği vurgusuyla Doğu Türkistan'ın yerli halkının terörist damgası ile marjinalleştirilmesinin içeriği açıklanmıştır. Kitabın yapısı hakkındaki bilgiler de bu bölümde yer almaktadır.

"Sömürgecilik, 1759-2001" başlığını taşıyan birinci bölüm (46-89); "Qing Fethi ve Yönetimi: Uygurlar ve Vatanları Modern Çin'in Parçası Hâline Geldiler", "Doğu Türkistan'da Cumhuriyetçi Çin ve Modern Uygur Milliyetçiliğinin Yükselişi", "Çin Komünist Yönetimi ve Yerine Getirilmeyen Etnik Özerklik Vaatleri, 1949-1980", "Reform Döneminde Uygurlar ve Xuar, 1980-2001: Uyum, Gelişim ve Yerleşimci Sömürgeciliğinin Yoğunlaşması", "Sınır Sömürgesinden Yerleşimci Sömürgeye Mi?" olmak üzere beş alt başlıktan oluşmaktadır. Bu bölümde "terörist" etiketi ile "GWOT (Teröre Karşı Küresel Savaş)"un düşmanı meşru şikâyetlerden yoksun bırakarak "aşırı İslamcı" ve "hoşgörüsüz" olma yaftasıyla harekete geçen grup olarak tanımlanması ve rasyonel olmayan bir ideolojiye bağlanması olarak gösterilmesinin aslında Uygurlar ile Çin Halk Cumhuriyeti arasındaki tarihî sorunları hiçe sayan bir yaklaşım olduğuna açıklık getirilmeye özen gösterilmiştir. Çin'in Uygur Türkleri üzerinde Qing idaresinden başlayarak klasik manada veya Avrupa sömürgeciliğinin aynısı olmayabileceği ifade edilse de benzer manada Uygur ana vatanı üzerinde hâkimiyet kurulduğu ve Çin'in Uygurlar üzerinde sömürgeci bir ulus devlet hâline geldiği, literatürdeki kaynaklarla gözler önüne serilmektedir. Modern Çin'in Uygurlar ve ana vatanları üzerinde yürüttüğü sömürgeciliğin benzersiz iki yanına da bu bölümde değinilmektedir. Bunun en önemlisi olarak görülen birincisinin 21. yüzyılda hâlâ sömürgeciliğin devam ediyor olması gösterilmektedir. Dünya sömürgeciliğinde sömürgeci ülkeler sömürgeleştirdikleri halklara vatanlarının kontrolünü ya tamamen ya da kısmen bırakmış, halkların vatanlarında bağımsız devlet kurmasına olanak sağlamış ya da bölgenin yerli halkına daha fazla hak ve imkân tanımışken Uygur Türklerinin ana vatanlarında Çin'in böyle bir dekolonizasyon sürecini hiçbir zaman yaşamadığı ortaya konulmaktadır. İkinci olarak da Uygur ana vatanının Çin'e komşu bir sömürge olması ifade edilmektedir. Bunun da iki farklı kolonyal ilişkiye neden olduğu belirtilmektedir. Bunların birisi kolonyalin metropolden kol mesafesi uzakta bir sınır sömürgesi olma ya da kolonyalin sömürgeci gücünün yönetiminde ve sömürgeci nüfusun baskın olması amacıyla iskân edilmesiyle oluşan yerleşimci sömürge anlayışı olarak ele alınmaktadır. Çin Halk Cumhuriyeti'nin kurulması ile 1960 ve 1980'lerde Uygur ana vatanına getirdiği Çinli göçmenlerle bölgenin demografisi Kuzeyde Çin lehine değişse de Güney Tarım Havzası'nın çoğunun nüfus olarak ezici üstünlüğünün Uygur Türklerinde kaldığı vurgulanmaktadır. 1980'lerde Uygur Türklerini Çin'e zorla entegre etmek için artan girişimlerle sınır kolonisinden yerleşimci koloniyeye dönüştüğü ve bununla

ilgili tartışmalara bu bölümde yer verilmiştir. Yerleşimci sömürgeciliğe geçiş esnasında Çin'in Uygur Türklerine atfettiği "terörizm" olarak tanımlanabilecek 2001'e kadar hiçbir kanıtın olmadığı da yine bu bölümde ortaya konulmaktadır. 2000'lerin başında Çin'in Uygur Türklerine ve ana vatanlarına uzlaşmacı politikalarla yaklaşmak yerine halkı marjinalleştirme stratejisi benimsediği de bu bölümde açıklanmaktadır.

"Uygurlar Nasıl Bir 'Terör Tehdidi' Oldular?" başlığını taşıyan ikinci bölüm (90-129); "GWOT Belirsiz Düşmanlarını Nasıl Tanımlıyor?", "Uygurları 'Terör Tehdidi' Olarak Damgalamak", "DTİH (Doğu Türkistan İslami Hareketi)'nin 'Terör Tehdidi' Olarak Damgalanmasının Meşrulaştırılması ve Sürdürülmesi" olmak üzere üç alt başlıktan oluşmaktadır. Bu bölümde olaylar yıllara göre gruplandırılarak tartışılmaktadır. İlk olarak Bush'un *Şeytan Ekseni* söylemiyle 11 Eylül saldırılarında teröristlere destek veren ülkelerden bahsedilirken olayın yön değiştirerek bir anda kitle imha silahları ürettiği gerekçesiyle Irak'ta rejimi değiştirmeye doğru gittiği ifade edilmektedir. Bu tip söylemlerin Çin'in işine geldiği ve bunun üzerine bütün yoğunluğunu Uygur Türklerinin GWOT kapsamında değerlendirmesi amacıyla yürüttüğü politikaya yöneltmesine açıklık getirilmeye çalışılmaktadır. Çin'in Şangay Beşlisi'nde bulunan ülkelere ve ABD'ye bunu kabul ettirmek ve Uygur Türklerinin hepsinin DTİH (Doğu Türkistan İslami Hareketi) kapsamına alınması ile ilgili çabaları değerlendirilmiş ve konuyla ilgili tartışmalara bu bölümde yer verilmiştir. Ardından DTİH'nin yerini TİP (Türkistan İslami Partisi)'in nasıl aldığına ve ikisi arasında nasıl bir bağlantı kurulduğuna değinilmiştir. Olaylar 90'lar, 2001 yılı ve sonrasında, 2008 Pekin Olimpiyatlarına kadar yıl yıl ele alınmış ve tartışılmıştır. 2008 Pekin Olimpiyatları öncesi yaşanan olaylar, spekülasyonlar ve sonrasında ortaya çıkan DTİH anlatılarına yer verildikten sonra 2008-2012 arası TİP detaylı olarak ele alınmıştır. Uygur Türklerinin DTİH veya TİP kanalıyla terörizmle ilişkilendirilmesine dair ortaya atılan çoğu iddianın sağlam temellere oturmadığının kanıtlanmaya çalışıldığı bölümün sonunda yazarın analizi ve varsayımına yer verilmiştir.

"Uygurlarla İlişkilendirilen 'Terör Tehdidi' İddiası Hakkındaki Mitler ve Gerçekler" başlığını taşıyan üçüncü bölüm (130-167); "DTİH: Hayalî 'Terörist' Grubu", "Türkistan İslam Partisi, 2004-2012: Militan Kanada Sahip Bir Video Üretim Kumpanyası", "Bir Örgütü Terör Örgütü Yapan Nedir?" olmak üzere üç alt başlıktan oluşmaktadır. Bu bölümde ilk olarak DTİH ve DTİH'nin lideri olarak gözüken Hasan Mahsum'a dikkat çekilmiştir. Guantanamo'daki tutuklu Uygur Türklerinin ifadeleri ve diğer bütün araştırmalarda Uygur Türkleriyle yapılan röportajlar tek tek değerlendirilmiş, sonunda aslında terör örgütü kapsamında değerlendirilen DTİH'nin hiçbir zaman böyle bir örgütlenmeye ulaşmadığı, Çin'e karşı hiçbir faaliyette bulunmadığı gibi jeopolitik entrikaların esiri olan küçük bir topluluk olarak kaldığı kanıtlanmıştır. Devamında TİP için bir başlık atılmış 2004-2012 yılları arasında TİP hakkındaki genel bilgi ve tartışmalara yer verilmiştir. "İslam Avazı" yayın kanalı aracılığıyla kendini tanıtan TİP'in bir de "İslami Türkistan" adıyla Arapça yayınlanan dergisinin bulunduğu ve işlevleri hakkında bilgiler verilmiştir. DTİH'nin lideri olan Mahsun'la TİP arasındaki tek bağlantının Mahsun'un kadrosundaki Abdülhak'ın olduğu daha sonra bu grubun liderliğini üstlenmiş olmasına rağmen TİP'in de DTİH'nin devamı olduğuna dair hiçbir bağlantı olmadığı kanıtlanmaktadır. TİP'in el-Kaide ile aynı çizgide olmasına rağmen, el-Kaide ile ilişkisinin sadece video prodüksiyonları için finansal destek alınması olduğu ortaya konulmuştur. Yine TİP'in Çin'e karşı gerçek bir militan tehdidi teşkil etmeyen bir video propaganda örgütü olarak 2012'ye kadar kaldığı, Çin'in ise bunu bilmesine rağmen bu durumu içindeki azınlığın ve muhalefetin ezilmesi için bir bahane olarak gördüğü bu bölümde tartışılarak sonuca bağlanmıştır.

"Sömürgecilik Terörle Mücadeleyle Buluşuyor, 2002-2012" başlığını taşıyan dördüncü bölüm (168-201); "Devlet Propagandasının 'Ayrılıkçılar'dan 'Teröristler'e Geçiş ve Çin'in 'Terörle Savaşı'nın İlk Yılları", "2009 Urumçi İsyanlarından Önce" "Batı'yı Geliştirme"

Projesi: Entegrasyon mu Yoksa Yerleşimci Sömürgeciliği Mi?”, “Uygurların Modernizasyon ve Terörle Mücadele Adına Asimile Edilmeleri”, “Kırılma Noktaları: 2008 Olimpiyatları ve 2009 Urumçi İsyanları”, “Hızlandırılmış Gelişim, 2010-2012”, “Uygur Direnişi ve Devletin Terörle Mücadelesi, 2010-2012” olmak üzere altı alt başlıktan oluşmaktadır. Bu bölümde Çin'in insan haklarını askıya almak için bir kılıf olarak kullandığı terörle mücadelenin nasıl bu noktaya geldiği anlatılmıştır. Batıyı geliştirme projeleri kapsamında Uygur nüfusunun çoğunlukta olduğu Güney için iki kritik kalkınma projesinin Taklamakan Çölü Otoyolu ve Urumçi Kaşkar Yeni Demiryolu hattıyla gerçekleştirilmeye çalışıldığı, bunun neticesinde sınırdaki ulusal azınlık bölgelerine artan Çinli göçü ve Çin nüfusunu homojenize etme çabaları, yine kentsel dönüşüm ve Batı'yı geliştirme kampanyası ile Kâşgar'da Uygur Türkleri için önemli tarihî alanların yok edildiği, iki dilli eğitimle örtülü bir tek dil eğitim politikasının uygulandığı, Şincan Sınıfı Okullar, Uygur kadınlarının Çinlilerle birlikte çalışmak ve yaşamak adı altında fabrikalarda çalışmak üzere Çin'in iç bölgelerine gönderildiği, programı reddedenlerin ailelerinin “aşırılıkçı” ve “terör sempatzımanı” şüphelisi olarak gösterilmesi yoluyla insanların programa katılmaya mecbur edildiği açıklanmaktadır. Ardından 2009'da 2 Uygur işçinin haksız suçlama ile öldürülmesi sonucu Uygurlar tarafından başlayan, hiçbir silahlı eylem içermeyen protestoların terör eylemi kapsamında bastırıldığı belirtilmektedir. Bu ve bunun gibi birçok olayın Çin tarafından terörle mücadeleye dâhil edildiği kanıtlarıyla bu bölümde açıklığa kavuşturulmuştur. Bu bölümde ayrıca 2012'de yaşanan şiddet olayları ve bu olayların kolluk kuvvetleri ile Uygur Türkleri arasında yaşanan çatışmaların kitaptaki “terör” tanımına uymadığı yine TİP'in çektiği Uygur Türklerini destekleyen ve cihada davet eden videolarla Çin'e hizmet ettiği, devletin Uygurların hakkını askıya alarak terörle mücadele kehanetiyle Çin halkını Uygur Türklerine özgü bir “İslamofobi” ve “terörle mücadele” kavramıyla körüklediği delilleriyle ortaya konulmaktadır.

Robert Merton'un çalışmasından adını alan “Kendi Kendini Gerçekleştiren Kehanet ve ‘Halkın Terörle Savaşı’, 2013-2016” adlı beşinci bölüm (202-245); “Kendini Gerçekleştiren Kehanetler ve Uygur Militanlığı”, “Artan Şiddet, Terör ve Aşırılıkçılıkla Mücadele, 2013”, Dönüm Noktası: Mart-Mayıs 2014”, “Halkın Terörle Savaşı, 2014-2016”, “Ana vatandan Göç”, “Suriye’de TİP”, “Yaklaşan Fırtına” olmak üzere yedi alt başlıktan oluşmaktadır. Bu bölümde Uygur Türkü bir ailenin Tianenman Meydanı'na SUV aracıyla giriş yaptıktan sonra Çin'in bilinen bir sarayında kamyonun alev alması olayının ardından Lukçun, Maralbeş'inde yaşanan olaylara yer verilmiştir. Bu olaylardan sonra yayınlanan 11 nolu belge olarak bilinen yasayla “aşırılıkçılıkla mücadele”, “güzellik projesi”, “toplum işçileri” uygulamalarıyla Uygur Türklerinin üzerinde artan baskı vurgulanmaktadır. Kunming Tren İstasyonu, Urumçi Tren İstasyonu gibi Uygur saldırılarından sonra Çin tarafından ilan edilen “Halkın Terörle Savaşı” ile olayların iyice tırmandığı, baskının gitgide arttığı belirtilmektedir. İkinci Çalışma Forumu'yla kalkınmanın yerine istikrarın önem kazanmasının anlatıldığı bu bölümde; din işleri düzenlemeleri, evden eve düzenli denetimler, yapılan baskınlarla Uygur Türkleriyle güvenlik aygıtı arasındaki çatışmaların tırmandığı ve olayların Uygur Türklerinin katledilmesine dönüşerek halkı travmatize ettiği ile ilgili ayrıntılar da yer almaktadır. Bunun üzerine Uygurların ana vatanlarından göçü, göç sürecinde yaşanan zorluklar, TİP'in Suriye'de tekrar gün yüzüne çıkmasına ve Uygur Türklerinin bununla olan bağlantılarına bu bölümde değinilmiştir.

“Kültürel Soykırım, 2017-2020” adlı altıncı bölüm (246-288); “Uygur Kimliğine Sistematik Saldırının Temelleri”, “Uygulayıcı Chen”, “Ve Çekiç İniyor: 2017”, “Hapis ve Toplama Kampı Sistemi”, “Kampların Dışındaki Gözetim ve ‘Aşırılıkçılık’ Algoritması”, “Melezleştirme Başlıyor: Uygur Kimliğinin Yok Edilmesi ve Değiştirilmesi”, “Uygur Ana Vatanının Dönüştürülmesi”, “Köklerini Kırma” olmak üzere sekiz alt başlıktan oluşmaktadır. “Terörle Mücadele Yasası” ve “Dinî İşler Yönetmeliği” ile bağlantılı olan ve “aşırılıkçıları” hedef aldığı iddia edilen aslında tamamen dini ve kültürü yok etmeyi hedef alan

uygulamalar tek bir elden değil bir bütün hâlinde uygulandığı zaman Uygur Türklerine nasıl bir tehdit, korku oluşturduğu bu bölümde tartışılmaktadır. Hapis ve toplama kamplarının yanı sıra “yeniden eğitim” “kırsal emek fazlası” programları, “uydu fabrikalarının inşası” ile “yoksulluğun sanayi temelli olarak azaltılması” kapsamında nasıl bir soykırıma dönüştüğü gözler önüne serilmektedir. İnsanların CCTV kamera ağları “kolay polis noktaları” yanında ücretsiz sağlık muayeneleri gibi yollarla verilerinin toplanması ve bunlar neticesinde hızlı bir şekilde “sapkın” veya “normal” olarak sınıflandırılarak yukarıda bahsedilen eğitim programlarına ya da kamplara dâhil edilmelerinin detaylarına da bu bölümde yer verilmiştir. Gerek bu alanda yapılan çalışmalardan gerekse de kamplardan kurtulabilen kişilerin görüşlerine de yer verilmiştir. Uygur Türklerinin dönüştürülmesinde ailesi “kırsal emek fazlası” ve “yeniden eğitim” programlarına dâhil edilen çocukların da dönüşümde nasıl hedef alındığı detaylandırılmıştır. Yine Uygur Türklerinin kültürel kimliğini yok etmek için uygulanan Çinli erkekler ve Uygur kadınların evlendirilmesinde gönüllülük gibi gözükken zorunluluğun ayrıntılarına yer verilmiştir. Bütün programların altında yatan ve Uygur Türklerinin korkuyla bu programlara yönelmeleri gerçeği vurgulanmıştır. Kültürel kimliğin bir parçası olan camilerin, mezarlıkların, sufi türbelerinin ve Uygur evlerinin de hangi kapsam altında yok edildikleri açıklanmış ve bunlarla ilgili sayısal verilere de yer verilmiştir. Uygur Türklerinin kültürlerini yok etmek, köklerini koparmak için hayata geçiren uygulamalar tek tek ele alınmıştır.

Eserin “Sonuç” bölümünde (289-305) Uygur Türklerine uygulanan kültürel soykırımın mantıksal sonuçlarının ve GWOT’un geleceği üzerinde etkilerinin neler olabileceği ile Uygur Türklerinin yaşadığı trajedinin daha da kötüye gitmesine engel olmak için neler yapılabileceği tartışılmıştır. Olası uzlaşmacı çıkış yolları üzerinde durulmuş olsa da bütün çıkış yollarının sonunda Uygur halkının marjinalleşmesinin kaçınılmaz olduğu vurgulanmıştır. Yine çıkış yollarında etkili olabilecek faktörlerden Kazakistan, Kırgızistan, Türkiye, Azerbaycan, Kanada, Avrupa ve Avustralya’daki diasporasının şimdiye kadar oynadığı ve oynayabileceği roller üzerinde durulmuştur. TİP’le ilgili faktörlere değinilmiş, Uygur ana vatanındaki kültürel soykırımın etkisinin hafifletilebileceği ya da engellenebileceğine dair umudun varlığına işaret edilmiştir. Çin’in Uygur ana vatanındaki eylemlerini ağır insan hakları ihlali olarak 2019’da Birleşmiş Milletler Genel Kurulu’nda 23 devlet kınarken buna yanıt olarak 54 ülkenin Çin’in insan hakları sicilini takdir ettiği ve bunun arkasında yatan gerçeğinse ekonomik kaygılar olduğu ifade edilmektedir. Uluslararası toplumun terör kavramını yeniden tasavvur etmemesi ve 2022’de Boaz Ganor tarafından ortaya atıldığı şekilde GWOT’un devam etmesi neticesinde savaşın sonsuza kadar olacağı ve insani vahşetin körüklenmeye devam edeceği de bu bölümde öngörülmektedir. Uygur krizinin daha da kötüye gitmemesi için Çin mallarının dünya genelinde tam olarak boykot edilmesi, büyük fonların ve kurumsal yatırımcıların Çin hisse senetlerini ellerinden çıkarması, Uygur ana vatanında faaliyet gösteren veya tedarik zincirlerinde zorla Uygur işçi çalıştıran uluslararası firmaların da bu yönde hedef alınması gibi reçetelere yer verilmiştir. Yine dünya halklarının bugün Uygur Türklerinin başına gelenler hakkında seslerini yükseltmemesi ve Çin Halk Cumhuriyeti’ne tavrını değiştirmesi için baskı yapmamaları, devletlerin egemenliklerinin kutsiyetine dayanarak küresel baskı ve etnik temelli nüfus kontrolü uygulama hakları için çok tehlikeli bir emsal teşkil edeceği uyarısı da bu bölümde yapılmaktadır.

Eserde Metodolojiye Dair Bir Not (306-309), Transliterasyon ve Yer Adları (311), Kısaltmalar (312-313), Teşekkür (315-317), Dizin (319-327)’de yer almaktadır.

Roberts’ın eseri Çin ile Uygur Türkleri arasındaki savaşın 1759’dan günümüze kadarki sürecini çok yönlü olarak ele alması açısından önemlidir. Bunun yanı sıra Çin’in iç meselesi olarak gördüğü Uygur Türklerine uyguladığı baskı, şiddet, asimilasyon ve kitabın deyiimiyle kültürel soykırımın fitilini ateşleyen, 11 Eylül saldırıları sonucunda ilan edilen terörle

küresel savaşa dayandırılması dikkat çekicidir. Eserde Uygur ana vatanında yaşananların sadece Uygurlarla kısıtlı kalmadığı, bundan etkilenen Narendra Modi, Keşmir, Filistin gibi bölge ve devletlerin olduğu vurgusu yapılmaktadır. Eser yaşananların dünya genelinde gelecekte bununla da sınırlı kalmayacağını göz önünde bulundurulması uyarısında bulunmaktadır. Durumun farkına varılıp küresel anlamda bir tedbir alınmasını öngördüğü için ayrı bir önem kazanmaktadır. Öte yandan yerleşimci sömürgecilik ve kültürel soykırım olarak olayların ele alındığı eserde, Uygur Türklerinin nükleer denemeler, yargısız infazlar sonucunda yok edilmesine yok denecek kadar az değinilmiştir. Eserde bu yöndeki eksiklikte ilk etapta göze çarpmaktadır.

Kısaltmalar

GWOT	Teröre Karşı Küresel Savaş
DTİH	Doğu Türkistan İslami Hareketi
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
TİP	Türkistan İslami Partisi
CCTV	Close Circuit Television (Kapalı Devre Televizyon)

Kaynakça

Roberts, Sean R. (2023). *Uygur Savaşı Çin'in Müslüman Azınlığına Karşı Yürüttüğü İç Operasyon*. (çev.: M. Bahadırhan Dinçaslan ve Muhammed Âkif Kalaycı). İstanbul: Ötüken Neşriyat.